

ГЕНЕРАЦІЙНЕ РОЗРІЗНЕННЯ ЯК *META-SKILL* СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧАGENERATIONAL DISTINCTION AS A *META-SKILL* OF CONTEMPORARY TRANSLATOR

Крюкова Ю.Д.,

orcid.org/0000-0002-7769-3402

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Стаття присвячена співвідношенню поколінь та перекладу. З'ясовано як саме це може стати корисним та актуальним у професійній діяльності перекладача. Висвітлено думку про те, що ця ніша на сьогодні є досить прогресивним вектором, оскільки працює у вимірі міждисциплінарності, на межі соціології, культурології, маркетингу, філософії, перекладознавства, що дає можливість сформулювати певний *meta-skill*, що сприятиме генераційному розрізненню, а отже дасть можливість максимально адекватно інтегрувати один і той самий концепт у різні за віком цільові аудиторії, що власне і складає *актуальність дослідження*.

Встановлено, що переклад у контексті теорії поколінь є недослідженим полем та немає наукових розвідок, які націлені на вивчення саме цього аспекту, проте є важливі дослідження, що вважаємо дотичними до нашої теми й чий результат взято за основу подальших роздумів у цьому напрямку. *Методологічну базу* складають праці К. Мангейма, В. Штрауса, Н. Хау, Д. Тапскотта, в яких безпосередньо викладено ключові положення теорії поколінь; також у компаративному аспекті розглянуто перекладознавчі моделі М. Бейкер, Л. Венуті, С. Баснетт, на прикладі котрих ми мали можливість зрозуміти як змінювалась роль перекладача згідно культурних поворотів у перекладі; імплементація різних перекладацьких практик, таких як буквальный переклад, адаптація, локалізація, мультимодальний підхід і под. дали можливість очно продемонструвати як різні покоління перекладають один і той самий текст.

Метою розвідки стало з'ясування того, які особливості сприйняття є притаманними кожному поколінню та що повинен знати й вміти перекладач, щоб майстерно інтегрувати цей досвід у свою діяльність. У ході дослідження було розроблено тривимірну перекладацьку модель, яку вважаємо прикладною, так як вона охоплює всі три покоління *Y*, *Z* та *Alpha* й формує базові відмінності кожного з них, що є рушійним фактором в процесі перекладу. Окреслено, що перекладачі покоління *Y* (*Millennials*) характеризуються високим ступенем академічності, тому для нього переклад наукова й соціальна місія. Для *Z* цей вектор офіційності та науковості переорієнтовується у вимір *TikTok*, мемів, кліпового мислення, де в пріоритеті не лише сенс, але й відповідний *vibe* та атмосфера. Проте, коли йдеться про *Alpha*, констатовано, що це покоління є радикально іншим. Те, що для його попередників було новим досвідом, для нього пересічна реальність. З цієї причини для нього переклад – повноцінний робочий тандем *людина-машина*, де співпраця зі штучним інтелектом перетворює переклад на суцільний інтерактив та гейміфікацію у *AR/VR*-мета-всесвітах.

Було зроблено висновки про те, що сьогодні перекладацька царина впевнено крокує в сторону *AI*, мультимодальності та має потребу в *meta-skills*, одним з яких власне і є вміння генераційного розрізнення, що дає змогу зрозуміти з якою саме цільовою аудиторією йде робота та як адекватно передати одне й теж повідомлення у академічному, мемному та інтерактивному середовищах.

Ключові слова: переклад, Міленіали, Покоління *Z*, Покоління *Alpha*, мета-скіл, генераційне розрізнення.

The article deals with the correlation between generation and translation. The attention is laid upon the importance of these issues in the translator's professional activity. It is highlighted that this aspect is rather forward-learning vector because it is connected with domain of interdisciplinarity and deals with sociology, psychology, cultural studies, marketing, philosophy, translation etc. All these facts together provide the peculiar opportunity to elaborate meta-skill that is connected with generation distinction. Such option allows giving adequate translation and integration of the meaning into the appropriate context.

It has been established that translation in the context of generation theory is an underexplored field and that there are no scientific works specifically focused on this issue. However, there are important studies considered relevant to our topic, the results of which have been taken as the core for further reflections in this direction. The methodological foundation consists of the works of K. Mannheim, W. Strauss, N. Howe, and D. Tapscott, which present the key ideas of generation theory; in a comparative aspect translation models by M. Baker, L. Venuti, and S. Bassnett were also analyzed. These enabled us to trace how the role of the translator has evolved in accordance with cultural turns in translation studies. The implementation of various translation practices, such as literal translation, adaptation, localization, and the multimodal approach, made it possible to clearly demonstrate how different generations translate one and the same text.

The article's aim is to define the specific features of perception characteristic of each generation and to determine what a translator must know and be able to do in order to integrate this experience successfully into professional activity. In the course of the research, a three-dimensional translation model was developed. It includes all three generations – *Y*, *Z* and *Alpha* – and outlines the basic differences of each in the process of translation. It has been shown that translators of *Generation Y* (*Millennials*) are characterized by a high degree of academic orientation; for them, translation represents both a scholarly and social mission. For *Generation Z*, this vector of officiality and academicism is redirected into the imen-

sion of *TikTok*, memes, and clip thinking, where not only meaning but also the corresponding vibe and atmosphere are prioritized. With regard to *Generation Alpha*, it has been stated that this generation is radically different, since what was a new experience for their predecessors has become everyday reality for them. For this reason, translation for this generation represents a full-fledged human-machine tandem, where cooperation with artificial intelligence transforms translation into continuous interactivity and gamification in an AR/VR metaverse.

The research concludes that today the translation sphere is confidently moving toward AI, multimodality, and the need for meta-skills, one of which is the ability of generational differentiation. This skill makes it possible to understand which target audience the translator is working with and how adequately convey the same message in academic, meme-based, and interactive environments.

Key words: translation, Millennials, Generation Z, Generation Alpha, meta-skill, generational differentiation.

Постановка проблеми. Переклад нині – масштабне комплексне явище, яке на своєму шляху пройшло чи малий етап становлення. Змінювалися епохи, ідеали, режими сприйняття, цінності з якими трансформувалась і перекладацька царина. Щоправда щоразу зі зміною культурної парадигми й переклад переосмислював та підлаштовував свої цілі, методи, інструментарій під виклики доби. За часів *космоцентризму* людство звершувало колективний акт перекладу стихій та небесних тіл з метою пояснити собі існування різних природних явищ та своє місце у Всесвіті. За часів *теоцентризму* на часі став сакральний переклад слова Божого. В ході якого перекладач перетворюється з жреця-космогоніста на відданого слугителя тексту та слова Божого. Період раннього Модерну, знову призвав перекладача до чергової зміни ролей, де сакральну місію пастира змінено на архітектор-нації, згідно котрої перекладач працює в рамках директиви носія великої ідеї творення національних цінностей та ідеалів. Із приходом Постмодерну вектор знову радикально змінюється. Статична, трафаретна, нормативна діяльність перекладача під впливом хвилі змін, яку активували процеси постструктуралізму, деконструкції й под., черговий раз реконтекстуалізовується. Проте цього разу в щось якісно нове, таке, що визначається як динамічне, активне, відкрите до змін, що стає повною протилежністю тим умовам, у яких до цього часу існував перекладач.

Лінійне мислення, а отже й дослівні перекладацькі патерни, яким притаманна буквально-понятійна репрезентація та еквівалентність видозмінюються *ризомою*. Переклад стає виміром концепту, множинності, мінливості, що повністю перечить принципам метанаративу, який завжди претендує на абсолютизацію та завершеність. Період XX–XXI ст. стає знаковим не лише для людства загалом, але й переломним для перекладацької царини, в якій народжується концептуальна постать перекладача. Вона окрім високого рівня практичної компетенції володіє масштабним світоглядним *background* (фоновими знаннями), що дають їй можливість від механічної

передачі тексту з однієї мови в іншу розвинути в собі *мета-навички*. Вміння, котрі пробуджують мислення й виводять за межі трафаретностей та інерцій, дають можливість мислити критично, рефлексувати, ідентифікувати та інтегрувати *іншого* у простір цільової культури. Працювати на рівні етики, що поважає *foreignness* та дозволяє значенням перенароджуватися й існувати.

Однак на цьому безкінечний цикл модифікацій не завершується, а невпинно триває привносячи все нові та нові корективи, що в нинішніх реаліях гіпершвидкостей відбувається блискавично. Ба більше суб'єкт перекладача у Метамодерні чи не вперше в історії визначається не тільки як індивід/людський фактор, а як вузол живого, тваринного, рослинного, алгоритмічного, машинного, штучного, кібергізованого. Тому перед перекладачем нині постають нові нелегкі виклики та завдання, коли він має зрозуміти, що людина вже давно не центр Всесвіту, а лише частинка в гігантській мережі взаємовідносин, де вона має прагнути пророкувати та культивувати в собі таку етику співіснування з *іншим*, що дасть можливість виходу на якісно нові продуктивні моделі симбіозу та синтезу. Через це зараз як ніколи важливо зрозуміти досвід минулого, його сильні та слабкі сторони, щоб селективно обирати ключове й дієве та інтегрувати як частину інноваційних робочих стратегій передового розвитку.

Не став винятком і перекладацький вимір, де на нашу думку гіпер важливим є встановлення певних причинно-наслідкових зв'язків між культурними кодами генерацій та перекладацькими моделями, що власне й складає *актуальність нашого дослідження*. Адже переклад – не лише про міжмовний, але й міжгенераційний діалог, а тепер ще й про новий режим відносин, де до пари *людина - людина* повноцінно доєднується *машина*. Тому дослідження співвідношень поколінь та перекладу відкриває якісно нову затребувану часом нішу, котра буде працювати на межі дисциплін: культурології, соціології, філософії, маркетингу, лінгвістики і т. ін., системно зіставляючи їх з теорією поколінь, що формуватиме новітні перехрестя досліджень та перспектив

у науці. Звідси впливає *новизна розвідки* – спробувати вписати постать перекладача в загальне панно поколінь та їхніх культурних особливостей та кодів, де важливим є не тільки розуміння мовних трансформацій, але й культурно-ціннісних ментальних зсувів у межах кожної з генерацій.

Мета дослідження полягає в окресленні спектру відмінностей між *Silent Generation* (Мовчазне покоління), *Baby Boomers* (Бумери), *Millennials* (Міленіали), *Generation Z* (Покоління Z), *Generation Alpha* (Покоління Алфа) та перекладацьких прийомів та практиках, що домінують в кожному з них; спробувати описати певний алгоритм того, як культурні особливості окремого покоління впливають на стратегії діяльності, стиль, етику перекладача як суб'єкта культури та концептотворення.

Досягнення *мети* вимагає реалізації *низки завдань*, серед яких: оглядово розглянути сучасні положення та підходи теорії поколінь в соціологічному, культурному, перекладознавчому контекстах; схарактеризувати як змінювалась роль перекладача згідно суспільно-культурних цінностей та пріоритетів різних генерацій; діахронічно визначити ключові тенденції перекладацьких стратегій, що були в той чи інший час характерними для певного покоління; згенерувати практичну базу ілюстративного матеріалу, що дасть можливість побачити як одні й ті ж самі концепти набувають різних смислових інтерпретацій, залежно від покоління та його світоглядних віх; означити висновки актуальної нині перспективи поколінь для перекладознавчої царини та міжкультурної комунікації.

Якщо говорити про науково-практичні результати взаємодії поколінь та перекладу на перекладознавчій ниві, то вона швидше постає як *tabula rasa*, оскільки не демонструє прямих співвідношень такого гатунку. Однак можливим є виділення певних узагальнюючих ліній, в яких ця тематика мала місце. Так, провідні ідеї, що лягли в основу теорії поколінь, належать К. Мангайму та його класичній теорії про свідомість поколінь (*Das Problem der Generationen*, 1928); В. Штраусу та Н. Хау та працям про популярну теорію генераційних циклів від *Silent* до *Generation Z*, (*Generations*, 1991, *The Fourth Turning*, 1997); Д. Тапскотту, який розмірковує про *New Generation* і досліджує вплив цифрових технологій на комунікацію (*Growing up Digital: the Rise of the Net Generation*, 1999). У цих працях напряму не згадується переклад як такий, однак саме вони лягли в основу вивчення поколінь, а відтак і відмінностей у текстовому сприйнятті та міжкультурній взаємодії.

Якщо все ж таки йдеться про перекладацький аспект та відносно нові праці на цій ниві, то варто згадати такі постаті як М. Бейкер, яка у своїх перекладацьких студіях звертає увагу на той факт, що переклад завжди соціально зумовлений. Л. Венуті говорить про невидимість постаті перекладача, аналізує її у контекстах старших поколінь, таких як *Silent Generation* та *Boomers*. С. Баснет висвітлює культурний вимір перекладу, до якого доєднує аналіз поколінь. Що стосується сучасних напрямків, де перетинаються переклад та різні аспекти теорії поколінь то варто згадати *EdTech* і переклад, де йдеться про те, як максимально продуктивно адаптувати навчально-методичну базу під запити різних поколінь; сфера Маркетингу (*Marketing Translation Studies*) постійно працює над тим, як локалізувати різні рекламні та брендові месиджі, які стратегії та техніки обрати в середовищі тієї чи іншої генерації (переклад лозунгів, афірмацій і под. завжди буде зумовлений віковими особливостями цільової аудиторії (*generation-based targeting*); медіалінгвістика зі свого боку аналізує як різні покоління когнітивно схоплюють новини, рекламу в перекладі. Дедалі більше досліджень присвячені двом останнім поколінням *Z* та *Alpha* у контекстах *gamification*, *e-learning*, *virtual reality* і под., адже перекладачі, що працюють з контентом в *TikTok*, сленгом, мемами, інтернет культурою неминуче повинні враховувати особливості їхнього сприйняття, кліповість мислення й т. ін.

Методологічну базу розвідки склали соціокультурний підхід, крізь призму якого власне й аналізується теорія поколінь та його дотичність до перекладу; компаративний підхід, що дає змогу порівнювати та відслідковувати взаємовплив перекладу й генерацій на різних етапах; аналіз перекладацьких практик сприяв можливості наочної демонстрації, де, коли й яка саме перекладацька техніка була в пріоритеті: буквальный відповідник, локалізація, адаптація, мультимодальний переклад, прийоми *domestication* чи *foreignization* і под.

Виклад основного матеріалу. Переклад, як свого часу стверджував французький філософ Ж. Дерріда у *Des Tours de Babel*, 1985, народившись з того, що стало теологічною катастрофою, перетворився на місію, згідно котрої людству довелося переступивши через прірву непорозуміння вчитись шукати спільну мову, вести діалог тривалістю в епохи. Саме тому, переклад не якась там собі випадкова практика, а наслідок первинного фіаско єдності: «Переклад можливий лише тому, що відбулося розсіяння мов; він народжується з того самого лиха, яке розділило єдиний

голос людства» [1, с. 187]. Як вважає мислитель, переклад – процес, що постійно триває, бо *a priori* не є можливим повністю відновити втрачений сенс. Тому він завжди попелище та зведення нового фундаменту водночас: «Переклад – це нескінченна робота пам'яті, яка прагне зібрати уламки після падіння Вавилону, але завжди приречена на незавершеність» [1, с. 192]. Перекладач у такому символічному амплуа позиціонується не як віртуоз мультилінгвізму, а швидше, як той, чия екзистенція минає серед уламків мов і він є тим, хто покликаний відшукувати загублені сенси, відновлювати єдність, постійно будувати нові мости значень між мовними множинностями. Безкінечна кількість спроб примирення, що ніколи не матиме свого фінального варіанту.

У такий спосіб переклад живе на межі мов, культур, цінностей, є простором, де відбувається зустріч чужого та свого. Перекладач повинен прагнути бути позачасовим, але й водночас *тут і зараз*. Бути чадом своєї епохи, результатом певної культурно-історичної формації, голосом конкретного покоління, який обізнаний у цінностях, комунікативних кодах та горизонтах сподівань й очікувань, що є прерогативою його часу. Як відомо, кожній генерації характерним є саме такі онтологічні налаштування, які визнають дух цілої доби. Завжди мають місце, якісь великі, знакові, переломні події (війна, криза, економічний спад/ріст, технологічний прорив, квантовий стрибок та ін.), що впливають на її світоглядні позиції. Якщо говорити про переклад, то його також можна схарактеризувати як проекцію, яка віддзеркалює ментальні зсуви епох на вербальному рівні. Кожне наступне покоління не просто буквально переносить значення з однієї мови в іншу, а транслює їх у нові культурні коди від паперових словників до онлайн забезпечення та VR-інтерфейсів. Постать перекладача виступає посередником, яка водночас ввбирала досвід минулого, знає особливості сьогодення та робить з цього якісно інакший, модерний синтез, в якому зустрічаються історія, мови, культури, технології, колективне, індивідуальне й т.ін.

Отже, набуття перекладацьких вмінь та навичок сьогодні має на меті не лише опанування мови, але й стати обізнаним у теорії поколінь, де кожна генерація оперує своїми власними унікальними інструментами від друкарських машин до необмежених можливостей штучного інтелекту, кодами від буквальної до рівня метафоричного мислення й емоційного інтелекту, емоції, самобутніми уявленнями про концепт ідеалу, істини, свободи і под. Тому, якщо перекладач, хоче однаково

вміти адаптувати та доносити сенси представникам різних вікових груп, йому потрібно знати не лише мову, котрою вони говорять, але й мову культури й цінностей, що є характерними саме для них. Звідси й випливає необхідність розуміння співвідношення перекладу й генерацій, що дозволяє досягнути, як трансформувалась людська здатність *перекладати* світ, як перекладач від анонімного служителя тексту прийшов до концептуального суб'єкта мета-всесвіту віртуальної реальності.

Підвалини теорії поколінь були закладені К. Маннгеймом, який говорив про певний набір факторів (війна, революція, прогрес й т. ін.), під впливом яких і формується концептосфера конкретного покоління. Він аналізував свідомість, що структурується під впливом історичних подій, які запам'ятовуються тілом і культурою саме в юному віці: «*Das Problem der Generationen ist nicht biologisch, sondern soziologisch: nicht das Alter an sich sondern das gemeinsame Schicksal der Jugendzeit schafft eine Generation*» [2, с. 531] та американські соціологи В. Штраус та Н. Хау, які зі свого боку далі розвинули цю теорію й розробили модель циклів поколінь (*the Strauss-Howe generational theory*), згідно котрої кожна генерація має свої диференційні особливості й в межах 20 років формується нова з особливим архетипом (*Prophet, Nomad, Hero, Artist*): «*Each generation belongs to a cycle of four archetypes that repeat through history, shaping the destiny of nations*» [3, с. 5]. Ці дві теорії не заперечують одна одну, а навпаки доповнюють. К. Маннгейм наголошує на соціологічному досвіді юних літ, Штраус-Хау, заходять зі сторони архетипів, але один й інші демонструють очевидне – покоління – не про біологію, а про колективну траєкторію сприйняття світу. Відповідно й перекладач не просто носій мов, а репрезентант вікових перспектив. Однак якщо говорити про якийсь загальноприйнятий, уніфікований макет поділу поколінь, яким користуються в культурних студіях, маркетингу, соціології та який ми запозичимо й у перекладацький вимір, то він наступний: Мовчазне покоління, Бумери, Покоління X, Міленіали, Покоління Z та Покоління *Alpha*. Спробуємо окреслити ключові відмінності кожного з них та як ці диференційні риси проявляють себе на рівні перекладу і який він перекладач від *Silent* до *Alpha*?

Silent Generation (1925-1945) – Мовчазне покоління – люди, чийми реаліями були Велика депресія, роки другої Світової війни та частково повоєнний період, середовище, що формувало такі цінності, як дисципліна, ощадливість, покоря, абсолютна повага до авторитетів і под. Для них

в пріоритеті було зберегти життя, а не експериментувати. Відповідно тогочасний перекладач – це той, хто мовчить в тексті, гранично анонімний, проте максимально прецизійний. Він працює в чітко окреслених межах державних і культурних інституцій (переклад за державним замовленням). Його формалізм та точність сповна відповідають служінню оригіналу, без жодної зайвої інтерпретації. Стиль перекладу визначається як максимально наближений до буквальності, бо в пріоритеті точність відтворення, направленість на класичні мовні норми, ніяких експериментів з жанрами та стилями, й байдуже, що це сприймається сухо та складно. У ті часи все, що потрапляло в суспільний простір неминуче мало пройти жорстку цензуру, контроль преси, видавництва, усього того, що вимагав тоталітарний режим. Тогочасне перекладацьке розмаїття було досить обмеженим: офіційні видання та друкована класика, для живого усного перекладу місця майже не було, адже багато які країни мали зачинені кордони. Тому за таких умов перекладацька суб'єктність зводилась до прозорості та дисциплінованості, що транслює вже готовий зміст, який здебільшого моносемантичний, єдиний для всіх: *freedom, democracy, innovation* мали лише одне єдине середовище, яке було державним та офіційним, без жодних конотацій чи індивідуалістичних напашарувань: *свобода, демократія, інновація*.

Baby Boomers (1946-1964) – покоління Бумерів стало наступним. Його історичний контекст був сформований вже повоєнним часом, коли панував економічний підйом, розбудовувались міста, культивувались нові пост-воєнні ідеали та цінності, в основу яких лягла віра в прогрес, демократію, модернізацію і под. Їхнє становлення припадає на період, коли переклад змінює свій вектор призначення й перетворюється на інструмент міжнародної взаємодії, культурних та літературних контактів. Перекладач з анонімного ретранслятора сенсів перетворюється на архітектора нової нації, тому його мета не лише точність, але й доступність та зрозумілість для широких мас. Адже саме він відповідає за адекватну передачу досвіду інших країн, він популяризує та активно вводить у цільову мову *іншого*, що допомагає досягнути цей новий світ. Порівняно зі своїм попередником він має дещо більше свободи, але вона також є досить умовною, бо все ще продовжує бути орієнтованою на державні норми та запити. Однак перекладацький тон та стиль починають поступово змінюватися, відходити від жорсткого буквалізму. Перекладач у своєму прагненні відкрити своєму читачеві нові горизонти

світової класики вчиться балансувати між словом та духом й робити текст не лише максимально точним до оригіналу, але й водночас передавати саму атмосферу, дух тексту, сприяти тому, щоб він органічно звучав і в цільовій мові. Тому слова *freedom, democracy, innovation* починають розкриватися іншими аспектами значення. Ці терміни немов оживають, бо стають втіленням реального досвіду, де свобода не лише політичний термін, але й цінність людини, демократія – ідеал, за який покладено мільйони життів, новаторство – те, що рухає прогрес. Постать перекладача з *Silent* починає визначатися помірною су'б'єктністю, де вона ще на повну не заявляє про себе, але вже починає наділятися практичною місією: інтегрувати та адаптувати текст іншого у власний культурний вимір. У такий спосіб сфера його компетентностей розширюється з моно-поклоніння оригіналу до служіння людям.

Millennials (1981-1995) – Міленіали – народжені в час цифрової революції та стихійної глобалізації, появи *Internet* та перших соціальних мереж. Це те покоління, котре опинилось на межі переходу від аналогової до цифрової культури, які пройшли і стадію друкованих текстів і електронні примірники, написанням листів та *e-mails*, багатотомними словниками та практичними в використанні онлайн-базами. Перекладач-міленіал – представник гнучкого, орієнтованого на освіту й самореалізацію покоління, для якого професіоналізм та знання основа його діяльності. Для котрого переклад не тільки ремесло, а ціла інтелектуальна подія, де він вміло оперує глобальними одиницями мислення. Адже для того, щоб іти в ногу з часом, йому потрібно бути обізнаним у міжнародних трендах, вміти працювати з науковою, технічною, культурною термінологією. Розумітися на прогресивних допоміжних інструментах, різних онлайн базах перекладу, *CAT-tools* та ін. Суттєво змінюється не лише цільове призначення перекладу, але й стиль подачі, бо він характеризується високим ступенем сучасності та професіоналізму, любить відповідність термінології, але й водночас може містити коментар-пояснення, якщо термін вжито вперше в цільовій культурі. Лексика стає дедалі комплекснішою та багатшаровою, починають формуватися цілі культурні концепти. Так *freedom, democracy, innovation* значно розширюють свої кордони значень, стають вмістилищем тих змін, що відбуваються в суспільстві. *Identity* містить в собі соціологічний та культурний аспекти та є вкоріненим у простір гуманітаристики.

Generation Z (1995–2010) – Покоління Z – перша генерація, що виросла повністю у цифрову добу. Їх реальність Інтернет, гаджети, соцмережі, *TikTok*, *YouTube*, *Instagram* і под. Представники цієї генерації зазнали повного оновлення цінностей. Для нього будь-яка інституція втрачає свої авторитетні позиції. Вони дедалі більше переконанні, що університети, офіційні документи, світові організації – вчорашній день, бо сьогодні в тренді блогерство, інфлюенсерство, *communities*. Вони мультимедійні, іронічні з кліповим мисленням, яке неготове до об'ємних текстів, а працює на рівні швидких образів та мемів. Перекладач Z – такий собі аранжувальник, який міксує контексти з текстів, мемів, відео контенту, емодзі й т.ін. Він працює в оточенні, де його діяльність це взаємодія субкультур із використанням нейромереж та перекладацьких додатків. Його стиль лаконічний, мемний, швидкий, де чимало англіцизмів, скорочень, сленгу. З легкістю вдається до колаборації реєстрів: офіційний, розмовний, жартівливо-іронічний, емодзі, бо для нього в пріоритеті текстова атмосферність та вайб. Тому дуже часто його діяльність не про витриману академічність, а про креатив, вміння створювати стан *хвилі*. Відповідно змінюється й текстова інтерпретація й подача, перекладацький простір заповнюють конотації, емоційність, авторство. Так, *freedom* – не просто свобода, а бути собою, жити за рамками; *mindfulness* – *wellness*, *self-care*, майндфулнес; *sustainability* – еко-челендж, *zero waste*, *no plastic* і под.; *education* – онлайн-тutor, *lifelong learning* і под. Як бачимо тут перекладач діє як концептуальний суб'єкт, який творить концепти, бо те ж саме слово в *TikTok* та академічному дискурсі він інтегрує по-різному. Без страху виходить за межі правильності, якщо це сприяє органічній передачі тексту в цифровій культурі. Він немов грається з сенсами, які розпізнає та адаптує.

Generation Alpha (2010–2025) – Покоління Алфа – наймолодша генерація, чиїм *background* є штучний інтелект, метавесвіт *VR/AR*. Для них це світ, у котрому гаджети, смартфони, *YouTube Kids*, *Roblox* – це така собі буденність з дитинства. Саме вони стануть тими для кого переклад перетвориться на кардинально новий досвід мультимодальності та алгоритмів. Вони працюватимуть з іншими перекладацькими патернами, де текст не дорівнює собі повністю, а цілому спектру модифікацій, де образ, звук існують разом. Якщо порівняти ключові слова які характеризували переклад лише десятиліття тому, то можна помітити, що нині цей перелік повністю оновився. Перекладач працює в інтерактивному середовищі,

де переклад нагадує гру. Він у цьому процесі вже давно не один, а тісно співпрацює з *AI*, який для нього товариш, інструмент, партнер. Їхня стихія – мультимодальність, де одночасно декілька каналів сприйняття: текст, звук, голос, відео, *AR*-елементи. У таких умовах усі сенси немов проживаються, бо перекладач може створювати декілька альтернатив перекладу одночасно і для *VR*, і для *TikTok*, і для освітнього додатку. Йому важливо розуміти *message*, тому *climate changes* – це не просто кліматичні зміни, як для попередніх поколінь, а гра в збережи планету. Перекладач XXI ст. – не моноодинаця, а суб'єктність розділена між людиною, *AI*-виміром та спільнотами. Нині через переклад не стільки передаються сенси, скільки створюється нова реальність гри, аватарів, штучних агентів, емодзі, інтерактивності й под.

Отже покоління – це концептуальні формації, що мають свої горизонти мислення, сприйняття світу, поведінки. Генерація – така собі структура, що вбирає екзогенні фактори, такі як історичні реалії, технології й перетрансформовує їх у якісно новий синтез, а перекладач – той, хто ці коди та особливості диференціює та адекватно адаптує у культурний контекст. *Міленіали*-перекладачі здебільшого оперують модерністським та пост-модерністським контентом та адаптують під цифрову культуру; перекладач-Z передає повідомлення крізь призму *VR*, кліпового мислення, іронії, мемів та *TikTok*; перекладач-*Alpha* буде діяти через алгоритмічне управління (*algorithmic governance*), штучний інтелект, вести себе як концептуальний суб'єкт, який давно вийшов за текстові межі у вимір мультимодальних форм.

Тому ми повинні розуміти, що нині перекладацька царина являє собою своєрідну тривимірну модель, яку формують перекладачі *Міленіали*, *Z* та *Alpha* і кожна складова має свої унікальні особливості, які неминуче потрібно знати, щоб бути професіоналом високого рівня. Перекладач-*Міленіал* ще починав працювати з друкованим навчально-методичним забезпеченням і був першим на чий плечі лягла місія глобалізації, передачі нових реалій, а саме інтеграція англomовних термінів у локальні контексти: *outsourcing*, *benchmarking*, *freelancer* і под. Він став тими, хто почав наводити мости між локальним і глобальним. Перекладач-Z лишає великі наративи та переходить на швидкість та кліповість. Він не стільки вводять нові терміни в культуру, скільки вирішує як максимально органічно вписати слово в молодіжну реальність, бо для нього це не про буквальність, часто і не про адаптацію, а про перформативний акт, де він створює свою *TikTok*- чи

Instagram версію. Перекладач-*Alpha* повністю трансформується в алгоритмічного суб'єкта та живе у вимірі мультимодальності, де відбувається колаборація людини та машини. Так, переклад якогось навчального контенту на *YouTube*, здійснює штучний інтелект у вигляді звукового супроводу чи субтитрів, а перекладач-*Alpha* здійснює постредагування, додає емодзі, ігрові елементи.

Можемо зробити висновок, що коли перекладач обізнаний у цих концептуальних шлейфах особливостей різних поколінь, він працюватиме значно ефективніше, акумулюючи цей досвід у мета-*skill* – адекватну контекстоінтеграцію, коли кожен відтінок значення знаходитиме своє середовище та цільову аудиторію: концепт *sustainability* у *Millennial*-контексті найшвидше за все отримає академічне тлумачення, що є сприятливим для термінів: *сталій розвиток* (калька з документів ООН); *Generation Z*- контекст вже буде позбавлений надмірної офіційності та тяжітиме до практичності та досвіду соцмереж: *жити без сміття, zero-waste, еко-баланс*; *Generation Alpha*-контекст буде виходити у вимір мультимодальності й синхронізуватись з цифровими та візуальними реєстрами: *eko#future*.

Пропонуємо розглянути ще декілька прикладів, як один і той самий концепт отримує різну реалізацію в залежності від покоління. Концепт сучасності – *Artificial Intelligence (AI)* – для Міленіалів асоціюється з чимось новим, до чого їм потрібно адаптуватись, з чим навчитись взаємодіяти. Саме ефект відсутності досвіду надає перекладу відтінок офіційності й здебільшого носить буквальный зміст – *штучний інтелект* (варіант наукових статей, дискусій про майбутнє). Тоді як для *G.Z* – це вже давно не *ноу-хау*, а їхня безпосередня реальність, що надає перекладу практичності, локалізації та звучить як *нейромережі, чат-боти, Insta-фільтри*. Для *G.Alpha* цей концепт знову розширюється новими нашаруваннями досвіду, де *AI* вже давно не інноваційна технологія, а паритетний співучасник життя, навчання, професії, що отримує відповідник – *ChatGPT, AI-партнер*.

Identity (ідентичність) – концепт, що відображає в собі зміну епох. Для Міленіалів – це першочергово про онтологічні налаштування та відповідь на питання *Хто я?* у глобальному та мультикультурному сенсах. Тому це переклад крізь фільтри філософії, соціології та літератури. Для покоління *Z* така глобальність та масштабність починає локалізуватися до рівня однієї одиниці, до ідентичності, що має гнучкий профіль, а не сталі, фіксовані переконання, які можна постійно оновлювати, змінювати, редагувати. Тому переклад

також буде носити множинний характер: *self-branding* (персональний брендинг) у професійній сфері чи *нікнейм, аватар* у грі. Ідентичність *Alpha* взагалі мультимодальна, вона одразу багатшарова, де і *голосовий аватар і емодзі і AR-маска*.

Не менш цікавим для порівняння є поняття *work* (робота), котре докорінно трансформувалось від Міленіалів до Альфа. У розумінні Міленіалів робота – це кар'єрний ріст, офіс, стабільність, корпорація, тому й перекладають *work* корпоративною лексикою: *teamwork, leadership* і под. Для *Z* – робота це вже не про локальну та ментальну статичність, а про гнучкість та свободу, де професійна діяльність корелюється з можливістю працювати у форматах *on-* та *offлайн*, або й взагалі з різних куточків світу, тому відповідник *фрілансер* тут буде на часі. Для *Alpha* поняття роботи змінюється на гру, де заробляти означає створювати контент у *Roblox* та *Instagram*. Для них робочий процес стає гейміфікацією.

Концепт, що пройшов повний культурний апгрейд – *education* (освіта), яка для *Y* – це академічний вимір: університет, книжки, диплом, для *Z* – *blended learning*, онлайн середовище, *YouTube, EdX, Coursera, on-line* освіта та тьютори, для *Alpha* – гейміфіковане навчання, *AI, AR/VR*, інтерактивні класи, власні траєкторії, вчитель-штучний інтелект.

Слово *freedom* (свобода) – також для кожної вікової групи має свої асоціації: для *Y* – свобода як політичний акт, мітинги, рух за демократію і под., для *Z* – це право на власне самовираження й відхід від колективних ідеалів, афірмації типу *Будь собою!* в культурі мемів та *TikTok*-челенджів і для *Alpha* – це ще одна з варіацій витоків свободи – безмежні можливості створювати власну ідентичність та світ у *Minecraft* чи *Roblox*, у їхньому розумінні свобода – це можливості без кордонів.

Висновки. Вже нині переклад впевнено крокує в бік *AI*, мультимодальності та віртуальної реальності, саме тому перекладач, котрий є обізнаним у теорії поколінь стає на крок попереду запитає, які диктує доба. Адже сприяє кращому розумінню аудиторії з якою він працює, бо кожна генерація читає тексти на свій лад, згідно своїх світоглядних налаштувань. Для Міленіалів – це *pdf*-формат та аудиторні лекції, для Покоління *Z* – призма *TikTok* та мемів, для представників *Alpha* – це доповнена та віртуальна реальності. Як бачимо настільки радикальні ментальні зсуви у кожному з поколінь *a priori* не дозволяють сприймати один і той самий текст однаково. Тому якщо перекладач володіє та враховує цей досвід, тоді він може максимально точно задовіль-

нити запити будь-якої вікової категорії. Він фактично формує мета-*skill*, що дозволяє йому один і той самий концепт побачити та репрезентувати у трьох різних вікових модусах: академічному, мемному та гейміфікованому, що в рази масштабує його професійну цінність. Чимало сфер діяльності вже давно інтегрували цей досвід у свою роботу. Так, маркетинг та брендинг опираючись на теорію поколінь розробляє відповідні стратегії щодо того, за якої подачі інформації ту чи іншу продукцію купуватимуть Y, Z чи Alpha, бо те, що відгукнеться одним, буде геть байдуже іншим. Не менш важливим такі розрахунки є й у сфері політики та медіа. Переклад одного й того ж концепту (демократія, свобода, екологія, усвідомленість) зовсім по-різному будуть прочитуватись у кожному поколінні, а це матиме колосальний вплив

на якість діалогу між владою/медіа та аудиторією, формуванням суспільної довіри. Також якщо врахувати той факт, що в майбутньому дедалі більше перекладатимуть не лише люди, але й машини та алгоритми, то саме цей навик генераційного розрізнення, допоможе генерувати відповідні AI-бази та програми, що адаптовані під різні вікові групи.

Перспективи дослідження у цьому напрямку перш за все повинні скеровуватись на вироблення загальних рекомендацій щодо того, як сучасному перекладачеві працювати з різними поколіннями аудиторій, формувати розуміння, що перекладач є суб'єктом культури, в якому не лише перетинається досвід попередніх поколінь, але й саме він є тим, хто належить своїй епосі, проте формує якісно нові горизонти значень й шляхів комунікації у декількох поколіннях одночасно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Derrida J. Des Tours de Babel / In J. F. Graham. *Difference in Translation*. Ithaca and London : Cornell University Press. 1985. PP. 165–207
2. Mannheim K. Das Problem der Generationen. *Wissenssoziologie. Auswahl aus dem Werk*. 1964. S. 509–565. 531
3. Strauss W. Howe N. *The Fourth Turning: An American Prophecy*. New York : Broadway Books. 1997. 382 p. 3–7.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025